ދިވެހިބަހުގެ އެކަޑަމީ

ދިވެހިބަހާއި ސަގާފަތާއި ތަރިކައާ ބެހޭ ވުޒާރާ

ޖަމްމޫރައިގެ ތާރީޚުގެ ތެރެއިން...

ޝަހީދުންގެ ދުރަސް

ދިވެހިބަހުގެ އެކެޑަމީ

ފަތްތޫކަރިގެ ތާރީޚުގެ ތެރެއިން...

ޝަހީދުންގެ ދުވަސް

2026މ.

އަޖީރަސްގެފާނު

އަޖީރަސްގެފާނަކީ ފުރަތަމަ ދިވެހިރާއްޖޭގައި، އިސްލާމްދީން

ހިޖުރީ 6 ވަނަ ސެންޗުރީ އައުމާ ސީދާ ކުރިން ވެރިކަން ކުރެއްވި

ރަސްގެފާނެވެ. ތަފާތު ގޮތްގޮތުން ...

...

އަޖީރަސްގެފާނު ރަސްކަން ކުރެއްވީ 2 ވަނަ

15 ...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

އަޖީރަސްގެފާނު ...

...

...

...

ދިވެހިރާއްޖޭގައި ޝަހީދުން

-އިބްރާހީމް ޝިހާބް-

ހިޖުރައިން 548 ވަނަ އަހަރު ރާއްޖެ އިސްލާމްދީނަށް މިރާއްޖޭގައި އުފެދުނު މުސްލިމުންގެ އަޤީދާގައިވެސް މުސްލިމުންނަށް ވާޖިބުވެގެންވާ ކަންތައް ވެގެންދާ ގޮތް ޤުރުއާނާއި ހަދީޘުން ދަސްކުރުމަށް ދިވެހިން ކުރި މަސައްކަތް ތާރީޚުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތާރީޚުގައި ވަރަށް މުހިންމު މަޤާމެއް ހޯދައިފައިވާ ޤުރުއާން ކިޔެވުމާއި އިލްމުވެރިންގެ ޚިދުމަތް ފެންނަން ހުރެއެވެ. ދިވެހި ރާއްޖޭގައި ޤުރުއާން ހިމާޔަތްކޮށް ދިވެހިރާއްޖޭގައި ފެތުރުމަށް ޚިދުމަތްކުރި ބޭފުޅުން މިރާއްޖޭގެ ތާރީޚުގައި ވަރަށްގިނައެވެ. އިލްމުވެރިން މަސައްކަތްކުރެއްވިއެވެ.

ޤުރުއާނުގެ ދިވެހިރާއްޖޭގެ އަދި ތާރީޚީ މަގާމު ތަރައްޤީކުރުމުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ވެރިން ކުރައްވާފައިވާ ޚިދުމަތް މުހިއްމުވެއެވެ. އަދި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތާރީޚުގައި ސަލާމަތްވާ ޤުރުއާނުގެ އަދި ހުރިހާ ކަމެއް ކިޔަވައިދިނުމުގެ ތާރީޚުގެ ޤުރުއާން ދަސްކުރެއްވުމަށް ކަމާބެހޭ އެހެން ބޭފުޅުން މަދަދުކުރައްވާފައިވެއެވެ.

އަޅުގަނޑު ދިވެހިރާއްޖޭގައި ޤުރުއާނާއި ހަދީޘާއި ޝަރީޢަތުގެ އެކި ކަންތައްތައް ކިޔަވައިދިނުމުގެ ތާރީޚު ދިގުވެގެންވެއެވެ. އޭގެ ފަހުން ހިޖުރީ 9 ވަނަ ގަރުނުގައި މިހެން ކުރެއްވި އެއްގަމުގެ އަސާސީ ޤުރުއާން ކިޔެވުމުގެ ކަންކަން ފެށުނީއެވެ. އެހެން ސަބަބަކީ ޤުރުއާނުގެ ކިޔެވުމަށް ދިވެހި ރާއްޖޭގެ މަސައްކަތްތަކެވެ.

އަލްމަރްޙޫމް ވާރުތާ ޝިހާބުއްދީން ގެ ކަމުގައި އެނގޭ

ވަރަށް މުހިއްމު ބައްޔެއް ދަމަހައްޓަން ކުޅަދާނަ ކަމުގައި ވާ ދިވެހިން ކިޔަވައިދިނުމަށް ދިވެހި ބަހުން ތަރުޖަމާ ކުރައްވާފައިވާ ފޮތެއް ކިޔަވައިދެއްވިއެވެ. (6 ވަނަ) މިހާރު މިފަދަ ޤާނޫނުތަކުގެ އެކި ބައިތަކުގައި ދިވެހި ބަސްބަހުގައި އިސްލާމީ އަދަބު ތަރުޖަމާކޮށް ދިވެހި ބަހުން ކިޔަވައިދިނުމަށް މާތް ﷲ ގެ ރަޙްމަތާއި ފަޟްލުން ކުރެއްވިއެވެ.

ޤުރުއާނާ ބެހޭ ކަންތައްތައް ބެލެހެއްޓުމުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގައި ކުރިއަށްދިޔަ ގޮތް މާތް ﷲ ދެއްވި ޒަމާނުގައި ޤުދުރަތް ލިބިގެން އަސްލަކަށް ވެގެން ޚިދުމަތް ކުރެއްވިއެވެ. އަދި ޝަރީޢަތުގެ ޙުކުމްތައް ދަސްކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ތަނުން ތަނަށް ލިބިގެން ދިޔައީ ހިނގާ ޚިދުމަތްތަކުގެ ސަބަބުންނެވެ. އެ ފަދަ ގޮތުގައި ޤުރުއާނުގެ ޤަދީމީ ތާރީޚު ލިޔެވިފައިވާ ފޮތް ދިވެހިރާއްޖޭގައި ފެނިގެން ހިފެހެއްޓުނީއެވެ.

އަދިވެސް ޝަރުޢީ ގޮތުން ޤުރުއާން ކިޔަވާ ދިވެހިން ހަމަ ދިވެހިރާއްޖޭގައި ކިޔަވާ ދިވެހިން ހަމަ

ގައި ފުރުނުވި ބޮޑު ނުރައްކާ ރާއްޖެއާއި ދިވެހިދީނަށް
ވެގެން އައި ދުވަސްވަރުވެސް ހިސާބަށް ދިޔައީ
ދިވެހި ބައެއްގެ އިތުބާރުވެސް ދިފާޢު ކުރުމުގެ މައިދާނު
ގައި ޕޯޗުގަލްގެ އަސްކަރީ ދިވެހިވެރިން މު
ވަސް ގަޑުގައި ދިއްބޮޑުކުރި. އަދި އެބޮޑުވުމުގެ

ބޭކާރު ދިވެހިންގެ މާރާކާގެ ޖިހާދު ނިޝާންތަކުގެ ދަރަޖަ
އަށް ފެނިދުވާ އަތުގަދަކުންގެ ހިއްސާތަކަ
ކާމިޔާބުވީ.

އާދޭސް! ދިވެހި ރާއްޖޭގެ ޤައުމީ ދުވަސް
ނަމަ އެއްފަދައިން ބަހައްޓަވާ. އެކަންތަކުގެ
އެމީހުންގެ ހަރަކާތް ހަރުދަނާ ބަތޮއްސަކަށް އަތުރުކުރުގެ
ވަރުދެރަކަން މުޅިދުނިޔެ 1400 ވަނަ ހަރަކާތުގެ
ޝަހީދުންނަށް ފުރަތަމަ ބާރު ދިވާނަ ހިތްވާ ގޮތަށް.
ޝަހީދުންގެ ތެރެއިން ގޮތުގައި އަތްފެވި ހިތްވަރާ-
ގެންނަ ޝަހީދުވުމަށް ދުވަސްވަރުގަތޮ ދުވަސް ވަރުން
(ހިތްވަރާ ގެންނަ ޝަހީދުވުމަށް ގެންގުޅުއްވި
ޝަހީދުންނަށް / ވަނަ ދުވަސް ވަރުން ލިބުނު)
އެއީ ޝަހީދުންގެ ދުވަސް ފާހަގަކުރުމުގެ ހުރިހާ
އެހެނިހެން ދުވަސް.

ޤައުމީ ދުވަސް، ހިތްވަރު ދުވަސް، ޝަހީ-
ދުންގެ ދުވަސް، މިނިވަން ދުވަސް ފަދަ "ދުވަސް
ދުވަސް" ޤައުމުގައި ފާހަގަކުރެވޭ ބޮޑެތި-
ދުވަސްތަކަށް ދިމާވާހަކަ ދައްކާނަން
ނުކުރާނެތީ. އާދެ! އެއީ އަދުވަސް ވަރު
ހިސާބެއްގައި ގާތްގަނޑަކަށް ހިސާބެއް

ވެރިކަމުގައި އަވަސް ދިރިއުޅުނު ޝަހީދުންގެ ދިފާޢުއާ
ވާދުވެ. ފިނިފެނުގައި ދިރިއުޅުނު ދުވަސް. އަހަރެން
އިނގިރޭސިން ގެޔަކު ފިލައިގެން ބައިވެރިވި ދިވެހިން
ލައްކަ. ދިހަހާސް ތަނުގައި ޒަތު ދިރިއުޅުއްވި. އައިސް
ނަތީ ޖާމިއުގައި ނަރުތައް ފަސޭހަ ވިލާ ޖީނަކުރެވޭ ދިޔައީ-
ފުރުޞަތު ހަރުދަނާ ޝަހީދުންގެ ދުވަސް. އުޅުއްވަން

ވަޒީފާ އަބަދު ދިވެހިވެރިންނަށް ދިރުވުނު. އަހަރެން
ދިރާސާކުރެވޭ ނިޒާމީގައި އަޅުއްވަން ޝަހީދުވެގެން
އަދިވެސް. އެދި ޞަބަރުން ދިވެހިގެ ތާރީޚުގެ
ދުޅަހެޔޮ އަހުރުމަތީ އަހުރުގަނޑުން ގައުމު ދިރިހުރި
ބޭނުން ދިޔަ ޖަމާޢަތް.

ދިވެހިރާއްޖޭ އަރި ދިނުމުގެ އެހެނިހެން ހިތު
ވެރިން އަހުރުދިން ބަޔަކު. ޤައުމީ އަހަރެމެން
އަހުރުދިން ބަޔަކު. ޝަހީދުންގެ ދުވަސް. ހިތްވަރާ
ވަރަށް ބަޔަކު. ޝަހީދުއަސްކަރީ. ޝަހީދުން
ނަމަ ޖަމާލުގެ ދުވަހުގައި ޖަމާލު ބަޔަކުގައި
އެދިހުރެވޭ ހަނދާނީ ފަހުރުވެރިކަމާ
ހަރުގައި ދެކޭހެން ދޮނަ އައްލާހުގެ ރަޙްމަތްތަކުގައި
ދިރިހުރި ބަޔާނުވީ. އެކަމާގެ ނިޢުމަތުގެ ދަށު
ދަރަޖައިގައި.

އާދޭސް!
"ދިރިހުރި ބަޔަކު ޤައުމީ
ވިރިވާ ގޮތެއް ފެނުމުން،
ވާތަބާރަކަށްނަ އާދަމުން
ވިސްނައިލާ މިހާރު."

އަލިބަރަސްގެ ފާރު

ޙަސަން އަޙްމަދު މަނިކު -

އަލިބަރަސްގެ ފާރު ކޮބާތޯ؟ އެއީ ދިވެހި [illegible]

[illegible]

އާދެ! އަލިބަރަސްގެ ދިވެހިރާއްޖޭގެ [illegible]

[illegible] ޕޯޗުގީޒުންނާއި [illegible]

[illegible] ޕޯޗުގީޒުން ދިވެހިރާއްޖެއަށް [illegible] އާދެ! [illegible]

[illegible] 1503 ވަނަ އަހަރުއެވެ. [illegible] 4 [illegible]

އަބޫބަކުރު ހައިބަތުންސަމަދުގެ ދެކުނު އިންޑިއާ
އާރުވަސް ދިވެހި ވިޔަފާރި ދަތުރުތަކެވެ. އާދެ
ކަލިކަޓު ބަނދަރެވެ. މިޒަމާނުގައި އަރަބިއްޔާ މާ
ބޮޑަށް ފޮނުވާލަން ފެނުނީ ކަނޑުދަތުރު އަށެވެ.
މުޅިވަސް ވަރަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ، ހަމައެކަ
ގައުމުގައި ޕޯޗުގީޒުން "ވަސް ފުރާ" ދުވަސް
ކުރެއެވެ. އޭރުގެ ގޮވާލުވެރި ވާޒިރު-
ފައިދާ އަށްވުރެ އެހާމިގެންވާކަށް އޮޅުނު
ދުރު ، ގޮތުގައްޔާ ފުރަސް ހިނދު ދިވެހިރާއްޖެ.
ބަރަނީޖާއި ސުލްޠާން ފައިސާގެ އަޅުގަނޑު
ހިތި ދިވެހި ބޮޑުވެ. މިފަދަ އަޅަ މިސާލަ
ހިނގިދާ ދުވަސް ފަހުން ހިނގައިގެ 1517.މ
ވަނަ އަހަރު އިސްމާޢީލު ޕޯޗުގީޒު
ސަރުކާރުގެ ލީޑަރުން ބަތަލު ހުވަފެން
ސިފައިންގެ ފުރިހަމަ ދަތުރެއް މިހާރު
ފުރި " ހަރުދަނާ ގޮތެއްގައި " މިއަދަކީ ބޭނުމް
ވިޔަފާރި ހިފުނު ޤާނޫނު ބަޔަކު. އުޅުއްވި
އަސްލުގެ ތެރޭގައި ދިވެހިން "ބޮޑުބަނޑާރަ" ގެ ދަރުމަ
އެއްބަސް ހިނގުން ފަރުދުވެރިކަމާ އާދޭސް
ދެއްވި ކަމަށް ސަރުކާރު "
ވިދާޅުވިކަން ދިވެހި ބާރުވެރިން. ސިފައިން
ވާއްޔާއި އަމީރު ޕޯޗުގީޒުން ހުރިހާ ސިފަ
ދަރުމަ ބަޔަކުގެ ދަރިން (ގޮތް ހުރިހާ
ދަރަސްގެ ދާނުމަ) ގެ 3 ވަނަ ދަރަސްގެ 5 ވަނަ
އަހަރެވެ. އެހިސާބުން ގަނޑު ދިވެހިރާ
ބޮޑުބޮޑު ދަރަނިވެރިކަމާ ، ދަރުމަވަންތަ
ރަސްގެފާނު ހުސްދުވަހު ޕޯޗުގީޒުންގެ
ބަޑިގަނޑު. މިގޮތުން ޕޯޗުގީޒުން ދެކެ

ބާރުބާއީ ފަށައިގަތް ރަހަ ދުވަސް މިދެކެ މީ
މިހުނގެ ބޮޑު ހަދަހަ ދަރުމައެއް. އެއިގެ ވާހަކަ
ހަވޯސް ބަނޑާރަ ވާދުވަޑައިގެން ދެން ކޮށް
ސިރާއިލާ ފަރާތުގައި ދިވެހިން ބޮޑު
ގަނޑު ހަދާ ބާރުވެރި ޕޯޗުގީޒު 4 ވަނައީ 120
ސުވައިން ފުރުން ހަރުފަ. މިރޭގެ ބިރުވެރި
އަދި ހަލާކު ގަދަ ބަލާބާރު ހިފަޅާ.
މިގޮތުން "ބަޔާނީ ގަނޑުހާބަޔާ" ހުވަފެން
އަރިސް މާލޭގެ 1518 މ. ވަނަ އަހަރުގެ
ބޮޑުގަޑު. . . . . . މިގޮތަށް ބާރުވެރި ވެސް
ހާދަ. އަމީސްދުވިދާނީ ދެކިދަނޑު ސިފައި
ދަރުމަ ބަވަނަ މާތްރަސްގެ ރަސް ވަނަ
. . . . ހާދަ! އަރަދުރާގެ ހަރުކާ
ރަސް ވަގުތު މަރުތަކަ އަވަސް ވަގުތު
ހިތްގާއާއި ބެހޭ؟ އަރަދުރާގެ ފުރަބަދަ
ރަސް ވަގުތު ދިގުމިނަށް އެންމެ 9 މަސް
ދުވަހެވެ. އެއީ ٨٩٧ ހ. (1491 މ.)
ވަނައަހަރު ބޮޑުއެވެ. އެހެރަކު ރަސްކަން
އަތުވެދިޔަ އެއްބަޔާ ހިމަފެށް ވަކި ދިހަދުވަ
ފަހު ސައުކުރު އަހަރު ބޮޑު ދޫކޮށް ފ
(3 ވަނަ) ސުލްޠާން ޙަސަން ދަރުމަވަންތަ ރަސްގ
ނުވެ. މިގޮތުން 2 ވަނަ ފަހަރު ރަސް.
ކަން ބަލަން ވެގެން ފަހަރުކަމަށް. އެކަން
ފަހު ރަސް ކަމަށް ހިސާބު ވަގުތު ވަޑައިގަ
އަރިސްޓޯކެޓް އާދީ (4 ވަނަ) ސުލްޠާ
ދަރުމަ ބަވަނަ މާތްރަސްގެ ދަރިކަލުން. މިއީ ހަމައި
ބަނގާ ބާސައިން (އަރިސްޓޯކެޓް ބާސައިން
ސުލްޠާނުގެ ހަމަ ދަރިކަލުން) ގެ ދަރިކަލުން

ކައި އުވަނުންނާ ކަލޯގެ ބާރުވެލެވެ. މިގޮތުން
2 އަހަރާއި 4 މަސް ދުވަހު ރަސްކަން
ކުރެއްވިއެވެ. ކަލަރަނުސަރު ގާދީގެ އެކަމި
އެރުވުން ރަސްކަމުން ދުރުކޮށް ރަސްކަން
އަތުލުއްވި. ކަލު މުޙައްމަދު ރަސްގެފާނު. މިކަން
ހިޖް ٩٠٠ ހ. (1494 މ.) ވަނަ އަހަރުގެ
ތާރީޚުގައެވެ. ކަލު މުޙައްމަދު ރަސްގެފާނުގެ ފުރަތަމަ
ރަސްކަން ނިމުމާއި ދެވަނަ ރަސްކަން ފެށުމާއި
ދެމެދު 2 ރަސްކަމުން 2 އަހަރާއި 6 މަހާއި
15 ދުވަހު ރަސްކަން ކުރެއްވިއެވެ. އަދި މިއީ
ކުރީގެ ބާރުވަތުވެސް އެއިރުގެ ތާރީޚު ކަލު-
މުޙައްމަދު ރަސްގެފާނުގެ ގޮތް ބާރުލަވެ.

ދެވަނަ ފަހަރު ތަޚުތަށް ވެރިވެ ގެންދަވައިގެން
ރަސްކަމުގައި ކަލު މުޙައްމަދު ރަސްގެފާނު ވަޑައިގެން
ހިނގާވި 15 އަހަރުއެވެ. އެފަހަރު ކަލުމުޙައްމަދު
ރަސްގެފާނު ރަސްކަމުން ދުރު ކުރެއްވި
އައްސުލްޠާން ޙަސަން (3 ވަނަ) އާއި
ސުލްޠާން ޝަރީފް ދެރަކުރެއްވުން އައްސުލްޠާން
ޔޫސުފް (7 ވަނަ) ސިރީ ސުނާލާ ފަރު
މަހާރަދުން. މިގޮތުން ރަސްކަން ކުރެއްވީ
2 އަހަރެވެ. އެއަށްފަހު ރަސްކަމަށް އަރާ
ވަޑައިގަތީ އައްސުލްޠާން އަބޫބަކުރު ސިރީ ސުރާ
މަހާރާ ސިރީ ސުލްޠާން އަރަބީ ވަނަ މަހާރަދުންނެވެ.
ރަސްކަން ކުރެއްވީ 2 އަހަރާއި 9 މަސް ދުވަހު
އެވެ. ދެން ދިވެހި ބަނޑުގައި ރަސްކަން ކުރެއްވީ
އައްސުލްޠާން ޢަލީ (5 ވަނަ) ސިރީ އާނަންދ
މަހާރަދުންނެވެ. އެއީ އަބޫބަކުރުން އެއްކޮށް
ދަރިކަލުން ދަރިކަލެއް މަހާރަދުނެވެ. ދަރިކަލުން ރަސްކަން

މަހު ރަސްކަމުން ދިޔުމަށްފަހު ގައުމާގެ އަށްއަހަ
ރުން ކަލު މުޙައްމަދު ރަސްގެފާނުގެ. މިގޮތުން
މިފަހަރު ރަސްކަމާއި ކުރީގެ ރަސްކަމާއި ދެމެދު
3 ރަސްކަމުން 5 އަހަރާއި 6 މަސް ދުވަހު
ރަސްކަން ކުރެއްވިއެވެ.

އައްސުލްޠާން ޙަސަން (5 ވަނަ) ސިރީ
ހާނާތު ފާސްފުޅުން ރަސްކަމުން ދިޔައީ-
ފަހުއިރުގައި ٩١٨ ހ. (1512 މ.) ވަނަ
އަހަރުއެވެ. "ދާދިފަހު" އާދޭވެރިކުރި ބޭފުޅާ
ކުރިއްޔި އައްސުލްޠާން ޙަސަން (5 ވަނަ) އާއި
"މުޙައްމަދު ފާހަގަކުރާ ރަސްކަލުން، ދެއްކެވިއްޔާ ބޮޑު
މަލާ ސިފަގެ ހިތްހަމަޖެހުން" ބާރުވެއް ކަލުގެއެވެ.
ދުށް ބަލާފާ ހާލުގައި ބޭނުންތެރިވެރިކަމަށް
ފާހަގަކޮށް އަޅުގަނޑުމެން އެންމެގާތުން އެނގޭ
ވާހަކަ ދިމާލު ފާޅުކުރުމަށް ދެއްކެވި ފާހަގަ
ވެލަރާ ފާހަގަކޮށް ކަލަޔާ ފާހަގަކޮށްލެވެ. ސަލާމް-
ފުޅު އަލީން މިހާރު ބޭނުންވާ ދުރުކޮށް ސިފަގެ-
ފާނު ދިމާވާ "ރަސްފާނު ކަލޯފުޅު ދިމާލަ
ތަޚުތުގެ ރަސްރަސްކަލޯ" މިޢާމާލާ އިވިފައިވި
"........ އަދުރަލާގެ ބޭނުމެއް
ކަމުގައި ތާޒާ ބޭރުކަލަށް ހަމަހަމަކޮށްދެކޭ
ވަރަށްބަސް އަލަށްފާހަގަ ކަމުގެ. އަދިވެސް
ވާ ކަމުގެ." އަޅުގަނޑުމެން...... އަދި!
އާދަރާ އަރާގެ ބުނުއްވާ ބާރުދޭކޮށްލާ ބަހުން
ރަސްކަލަށް ބަޔަކު ވަރުގަދަ ބާރުގަދަ ބޭފުޅެވެ؟ ކަމަ
އަޅާ އަދުވަސްދީގެ ދިވެހި ސިފާރަސް
ގައުމުގައި އާރާއިލައި ދުރުގެ ރަސްރަސްކަލުން
ކަމުގެއެވެ. (ނިމުނީ)

އަހިރަސްގެވާތު

- ރަސްކަން އަލުން ފެށުން -

(......ގެ 28 ވަނަ ...... ދުވަސް)

ދެންބޮޑުވާހަކައަކީ ރަސްކަން
[illegible]

[illegible]

ނުވާގޮތެއް" ނަގަނު އާދޭސް ކަނޑުވެވޭ. ވަދު
މިސްކިތުގައި ހުކުރުދުވަހު ހިއްޖަވަން ވިދާޅުވި
ނަދުރުކުރުމެވެ. ނަމިލާ އަކައްޓު އާދޭސްކަނޑުވުން
ފަސްކުރުމެވެ. މިއީ ހުރަސް އެޅުމެވެ. ހަމަބޮޑުގެ
ކުރިހިންގެވި ރަސްކަލުން މިހެން ތަކޮޅު ކަމާ
އައްޑޫ ނުވާއެވެ. ބޮޑު ރަސްރަސްކަލަން ކަނޑުވެސް
ގޮވަނން ދޮރުކަނޑައިފި ގޮއްސަ ގޮތެއް ދުވަހު
ބޮޑުތަނެއް ފެއްޔަކަށް ނަގާފައި ކަލޭ ހުރިމެވެ.
މިދެ ދޮންބެގެ ވާރު ބޮޑުއޮޅު ކަނޑު ދޮށުގެ
އެދޭފައި ނުކަމަށް ހުރެ ކަމަށް ވެއްޖެ ދިމާލަށް
ފަސް އަހަރުދުވަސް ވީ ހަކަވެ. އޭނާ
ގަދަވެގަތް ދުވަސް ފަހަކަށް ދިވެހިރާއްޖޭން ނަގަ
ބޮޑު ރަސްރަސްކަލުން ކުރިކަމުގައި ދަށް އަތުވެ.
އެގޮތުން ގޮވާއަށް. އަޅުގަނޑު ދޮށުކަލޭގެ
ގޮތުގައި ކުރިހިންގެވި ގޮވާއަށް. ގޮވާއިން
ދިހަވަރަ އިގެ ތެރޭގެ އުފެދިފައިވާ އަޅުގަނޑު
ގޮތުގައި އެގޮތް. އެހީ....... އެއީ
"ގޮވާ ރަސްގެ" އެހެން ދިގު ބުރާސް ދުނިޔެ
ނަމަކީ ނުމަ ގޮވާގައި ހުންނަ ، ޕޯޗުގީޒު
ވެރިޔަކަށް ވާ ދިޔަގެ ހުރިއަށް ދަރިކަލުނ
ފުރައި އަތުން އަތްޖެހިގެން ނަގައިގަތުމަށް
"ބަރަސް ގެ" އެވެ. ދާދި ވަރަށް ރަމަޟާނުގައި
ގައި އަތުގެއްޖެ ތަންތަން ހިފާ "ދިވެހި
ރާއްޖެ ރަށުގެ ދަށަށް ދާ ކުރުމަށް ވިދާޅުވި
ކަލޭ ކަންތައް އަހުރެން" އަޅުގަނޑު ކުރާ
ދަރިވެއެވެ. ރާއްޖެ ވަށައިގެން ބޮޑުރަސްގެ
ދެސްތު ފުރުމައި ގަޑިތަކުން "ފަސް ވަނަ
ސަފަރު" ގެ އަހަރު ހަދައިފިއެވެ. ރަދުނގެ
ކަނޑިކޮޅި ހިޔާ ހުޅުލީ ދޮންކިބާފުޅު ހަދުވީ
ބޮޑުބޮޑު ކަމުގެ ދަރިވަރުން. ވެރިކަމަށް ގޮވާއިގާ
ދެ ގޮތް ނުވެސް އަދުވަސް ދަރި ގެވެރި
ބޮޑުން އަތްލުފާ ހަދަ ދަރިކަލުން ދިވެހިފުޅު
ނުނުކަން އަޅުގަނޑު. "ވަނަ ނަންބަރު ދިގުދުވަހު
ދޮށުގައި ހުރިކަން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ދިވެހިރާއްޖޭގެ
ދިހަވަރަ ގޮނޑުވަރަ ކަމަށް ކުރުމެވެ. ދިވެހިބުގަކަށް
ހިހުރި ގޮތެއް ނުބައި ގަނޑު އެކަމެވެ. ގެންނަވާ
ހިނާއި ކަމަށް ގުޅުވާ ކަމަށް. ހަދަ ކަރަދަރު
ގުރާފޮތް ގޮތް ބޮޑު ރަސްކަލުން މިހެން. އެގޮތް
ބަނޑިހުރީ ނުދެއްކިއެވެ. އަނބިރަހު ކަލޭގެ
ރުބޭލެނގަ ދިވެހިގައި ރަސްވެރިކަމަށް ކަމަށް
ގަޑިހުރީ. ކިޔަ ބޮޑު ކަމަށް ގެންދަވަ. ހެރަތަ
ކަމަށް. ގާތުގައި އަހަރުގެ ދިވެހިކަމަށް ކަލޭގެ
ކާޑުހުރި ގޮތް އެކިކަން ދެކޭގޮތް ނުގަތަތަ
ގޮވާއިއް ކުރިއަށް ދަށް އަހަރު ކިޔަތަނެއް. ކުރީ ހޯ
ކަޅު އެފަދަ ހިފަ ބޮޑު ނަމެއް ބާރަތަކު
ނަދުވެސް "ބައްޔަތުގެ ދިޔަ ބޮޑު" އެކަމަކުރު
ބައްޔަކަށް ގެންދަނުނުވި ކަމެވެ. މިކަން ހިނގީ 918 ހ.
(15/2 ދ.) ވަނަ އަހަރުގެ ބޮޑުގެއެވެ.

ބޫނުން ކުރާނީ ސިއްހަތާއި ގުޅޭ ގޮތުގައެވެ.
ޚާއްޞަ އިންޑިޔާ ގަދުބާރުވެފައިވާ އަމުރުދި
ރަސްކަލާއި ބޮޑު ، އަދި ރާއްޖޭގައި ކާން ހިމާ
ބޭރުގެ ފިޔަވާލިޔުގެ ނަލާގެ ބޫނުމުގެއެވެ.
ދުން ...... އާދެ! ދުން ...... އިހުރު
މިހާރުއްސުރެ އަބަދުގެ ދިވެހިން އަތޮޅު
ކުރުމުގެ ކޮންމެ ފުރުސަތެއްކަން ބަލަބާ
އަންގަ އިންޑިޔާއެވެ. ދިވެހި މިނިވަންކަމުގެ
އަމުރު ޖަހާނުވި މަސައްކަތްތަކަށް ބުރަފޮރުވިޔާ
އާދެ. އަޅުގަނޑުމެންގެ އަހަރެން، އަދި އަހަރެން
ދިރިއުޅުމަކުން ސިޔާސީ ވަޅުގަނޑެއް ނުކުތް ނަތީޖާ
ހާމަވާ ހަމަތަކެވެ. އެތިހުންގެ އަސްލުބޭޒު
ބޫނުމަކީ ދިހަ ވަރަކުއިން އާދި ރަށުވެސް
މިނިވަން ކަމުގެ ގެއްލުން ދުނިޔޭގެ ކުރިއަރާފަ
އަޅުގަނޑުމެން ފުރުސަތު. މިސަކަތުގެ ކަހަލަ އިން
ޤައުމު ކަމުގެ ދިރުން މިޙާލަތާއި އަންނަ
ކައިރިގެ ވިއްޔަފަސްވަރަކު ، ދިވާލިން
16 ވަނަ ގަރުނުގެ ގޮތުގައެވެ. ކުރިންވެސް
ވެސްސުވެފައިވުން އައްސުރުޕޯޗުގީޒުން
(9 ވަނަ) އަށް ކުރިމަތިވީއްވަން ޖެހުނަކަ
ގެންނެވީ ކަންތައްތަކަކީ މިއީއެވެ. އާދެ!
އަބަދުން " ހަމައެކަނި މާޒީން ބަލާފައި
ވެފަން ކުރެއްވި މަސައްކަތް ހުރިހާ ވާހަކަ
ވެސް ގެއްލުމަށް ގޮސްހުއްޓުނު އަޅުގަނޑު
ކަމަކެވެ.

އައްސުރުޕޯޗުގީޒުން (9 ވަނަ)
ޙާއްޞަ ދުނިޔެއިރު ، ޕޯޗުގީޒުން ކައިރިއަށް
ވަޑައިގެން އެކުރުމުގެ ޒިޔާރަތަށް ވަރު

މިފަދަ ތަފާތު ދަރިވަރު ފުދިން ހުސްކޮށްލައިގެން
"ހުސް" ދުވަސް ތަކެކެވެ. ގޮތުގައިތަކަށް
ހަމަޖެހުން ތަކެއް ، ބޭނުން ކުރުމުގެ
އިންތިހާއަށް ގޮސް ވެއްޖެ ދުވަސް ވަރަކެވެ.
ބޭނުން ތަކެއް ހުދު ދުނިޔެ ބަޔަކު ރަށްތަކަށް
ބޫނުއަޅައި، އެއަދުރުގެ ގޮތް ތަކަށް
ތަބާވުމަށް ތަޢާރަފުވެފައިވާ އަބަދުން
ނަތީ ފުރުސަތު ހޯދުމަށް އަޅުގަނޑު ދެކެމެ.
އެނގޭ ކަމަށް ޖާގަދެއްސުރެ ހިސާބު އަދި
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތަރިއެއް ކަމުގެ ކަމުދާ
މިނިވަން ކަސްރަތު އެއިރުގެ ނިކަމެތި
އަތަރުވެރިކަން ދުނިޔޭގެ ތަރުން އެއްވާ
ފުން ކަމަކަށް އަޅުގަނޑު ނުދެކެމެވެ.

މުޙައްމަދު ގައިދުރުބައިސްއަނަށް ٩٦٥ ހ. (1557 މ)
ވަނައަހަރު ނިކުމެ ފެށިގެން ސަރުދަރު
ބޮޑުވެފައިވާ ދަރިކަމުން އަތޮޅުތެރި ބަޔަކުދެ-
ރަށްވަރު ދިރުމާ ކީރިތިވެރިކަން ފުރިދު
ބޭނުންތަކުގެ މަސައްކަތްގެ ސިޔާސީ މާލަ-
ކީރިތިވެރިކަން ދަރިކަމުން ބަލައެވެ. އެއީ
ދިވެހިންގެ ވަރުގަދަ ކަމުގައިވެ އައްސުރުޕޯޗު
ގީޒު (6 ވަނަ) ސީޔާރަތަށް ސިދާރަކަ-
ކެއްތިރި މާރަދުނުންނެވެ. ކުރިން އަތޮޅު
ސިފަކަން ދުނިޔެވިފަ ޖައްވަކަން، ތަރިކަ-
ކަމެއްގެ ގެތޭގައި ނިކުމެވެއިގެންނެވި ކަން
އެކެރިވެސް އަތަރުނުގެ ހިތްވަރުދާ ގަދަ
ކަމާއި ސީދާ ފުރުސަތުގެ ތަޢާރަފު ދަރިކައި
ދުއްވެ. ބޭނުމަކަށް ދުވަސް ވަރުއެއް މާއްދާ؟
ދިރިއުޅުމާ އެންމެގަދަ ބޭރު ، އެބާރުގެ

ގަވަރުނަރަކާއި ހަމަޢަހުދު ކުރައްވައި ޤަބޫލު
ނުކުރުން އަންގަވާފައިވާ ބްރިޓިޝްގެ ސަރުކާރު
ސުލްޠާނުގެ ރަސްކަލުގެ އަންގަވާފައިވާ ގޮތުގެ ތެރޭގައި
އަންގަވައިދެއްވި ދައުލަތުގެ ސަރުކާރުގެ ދައުލަތުގެ ވަޒީރުން
ކަންތައްތައް ނިންމެވުމަށް ދައުލަތުގެ ޤާނޫނު އަސާސީގެ
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސިޔާސީ ސަރުކާރުގެ އަޙްކާމު ސުލްޠާނުގެ
ހުކުމް ކުރެއްވުމަށް ހައްޤުވާނެއެވެ. ނަމަވެސް
އަޙްކާމުތަކާ ޚިލާފު ނުވާގޮތުން ސަރުކާރުގެ
އެވެ. އެކަމުގެ ތެރެއިން އަމިއްލަ ބާރު ދިނުމާއި
ސުލްޠާނުގެ މަޖިލީހުގެ ސުލްޠާނުގެ މަޤާމުން ދުރު
އިޚްތިޔާރު ކުރެއްވުމެވެ. ސުލްޠާނު ދިވެހި ދައުލަތުގެ
އަސާސީ ޤާނޫނު ގަވާއިދާއި ހިލާފުނުވާގޮތަށެވެ.

އަމިއްލަ ވެރިކަމުގެ ޙައްޤުތައް

ވަކިން ސުލްޠާނުގެ ދައުލަތާއި ބްރިޓިޝް ސަރުކާރު
ހަމަޖެހުނު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ދިފާޢު ކަންތައްތަކަށް
އެއްބަސް ވެވިފައިވާ ކަންތަކާއި ދިމާވާ ރަށްރަށް
އެރަށް އަރާމުކުރުމަށް އެދުމެވެ. ދިފާޢު ބަލައި
އެއް އަމިއްލަ ވެރިކަމުގެ ވަކިން ސުލްޠާނުގެ
ދަށުގައި ދިފާޢު ކަމުގެ ބާރުތަކެވެ. އެއީ ރަށް
ގަވާއިދު ބްރިޓިޝް ދަތުރުކުރުމާއި ދިފާޢު ކުރުމުގެ
ނުހެދި ކަންތައްތައް ދެވޭނެއެވެ. ނަމަވެސް
ސުލްޠާނުގެ އަމިއްލަ ވެރިކަން ވަކިކުރުމާއި
ބާރުތައް ދިފާޢު ކުރަންޖެހޭ ދަށުން ވީ އެ
ކަމުގެ ދިފާޢުގެ ސަލާމަތް ފުޅާކުރުމަށް
ޖާގަދޭ ގަވާއިދު ދިފާޢުގެ ކަންކަމާއި އެއްގޮތަށް
އެވެ. އެކަމަށް ސުލްޠާނު ބާރުލިބިދިނުމުގެ ތަފާސީލު
ގޮތް ދިނުމެވެ. އެކަމުގެ ތަފާސީލު ބަޔާންކުރެވިފައި
ވާނެއެވެ ބޭރު ސަރުކާރުތަކާއި ސުލްޠާނުގެ މުޢާމަލާތް

ސުލްޠާނުގެ އަމިއްލަ ބާރުތަކާއި ދިވެހިރާއްޖޭގެ
ރާއްޖޭގެ އަސާސީ ވާޖިބުތަކާ ގުޅޭގޮތުން ޙައްޤު
އަސާސީ ޤާނޫނުގެ ދަށުން ސިޔާސީގޮތުން ޤަބޫލު
..........ދައުލަތުގެ ވަޒީރުން މިފަދަ
ވަކިން ޙައްޤުތަކާއި ގުޅޭ ސުލްޠާނުގެ ޢާއްމު
އެވެ? ގަވާއިދުގެ ރިޔާސީ ބާރު ސުލްޠާނުގެ
ޖަމާޢަތް ސުލްޠާނުގެ އަސާސީ އެވެ? ނަމަ-
ވެސް ޢާއްމު ބާރުތަކުގެ ދިފާޢުގެ ގޮތް-
މިއްލަތާއި ވަޒީރުން ބާރު މިންވަރު
ނުލިބުން ސަރުކާރު ބަޔާންކޮށްދީފައިވާ ގަވާއިދު
އަސާސީ..........އާދެ! އެކަމުގެ
އަދި ޢާއްމު ޤާނޫނުގެ ޤަވާޢިދު ސުލްޠާނު
ހަމައެކަނި އިދާރީ ދިވެހިން ތިބެގެން ބާރު
ވަކިން "އައްޔަށް އަމިއްލަ ބާރު-
ސުލްޠާނުގެ ވަޒީރުން" އެބުނީ ގައި
އަދާކުރުން ޢާއްމު ތިބޭނެ ސަރުކާރު. ހަމަ
ސުލްޠާނު ހައްޤު! ދިވެހި ދައުލަތުގެ އަމިއްލަ
ސުލްޠާނު ފުރިހަމަ "ޤާނޫނު އަސާސީ" ދިވެހި
ވެރިކަމުގެ ވަކިން އަމިއްލަ ސުލްޠާނު. ދަށުން
ވެރި ސުލްޠާނު އަސާސީ ޤާނޫނު. "ޤާނޫނު-
ނަމަ ވެރިކަމުގެ ފުރިހަމަ އަސާސީ އަމިއްލަ ގޮތުގެ
ގަވާއިދު ހަމައެކަނި ސުލްޠާނުގެ ވަޒީރުން ނަން
ސުލްޠާނު ފުރިހަމަ ސުލްޠާނު ދައުލަތާއި
ސުލްޠާނު ހަމަ ސުލްޠާނު ވެރިކަމުގެ އެވެ
ވަކިން ބާރު ދިވެހި ސުލްޠާނުގެ ދިވެހި
ވެރިރަށް ސަރުކާރު ވެރިކަން ޤާނޫނު އަސާސީ.
ވެރިރަށް ވެރިކަމުގެ ދައުލަތުގެ އަސާސީ
ވަކިން ދައުލަތުގެ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުލްޠާނު

އޭގެ އަމިއްލަ ހަޤްޤުގަ އިބާދަތް ކުރެއްވިއެވެ.
ސައްޔިދުއްނެވެ. އަލިރަސްގެފާނަކީ
މާތް އިންސާނަކަށެވެ. އަދި އެއަށްފަހު ޒާތުބަ
ގެންގޮސް ދޯނިފަހަރު ދަނޑިއެވެ. އަލިރަސްގެ-
ފާނަކީ ދުނިޔޭގައި އޮތުމުން ހިތްވަރުގަދަ ޝަހީދުއެވެ.
އަދި އެއަށްފަހު ހިތްވަރުގަދަ ފިޔަވަޅުތަކެއް އަޅުއްވާފައެވެ.
އަލިރަސްގެފާނަކީ އެކަމުގެ ނިޔާވުމުގެ އެކަން
މުދު ދުވަހު ހިތްވަރުން ހިމަ އެކަމުން އެންމެ ބޮޑު
ގަދަ ހިތްވަރާ ތަފާތު ދިފާއު މުސްލިމުވެއެވެ.
އަދި އެއަށްފަހު ބަދަލުވި ދިފާއު މުސްލިމުވެއެވެ.
ހަމަޖެހުން އެކަމުގެ ސުލްޠާނު ދިމާޖެހޭ ދިވެހިން
ހަމަ އެފުރުޞަތު ކަށަވަރު އަމިއްލައަށް
ބޮޑުމަގު ޖިހާދުގެ އެދުމުގެ ޝަރީޢަތާ ފާސްކޮށް
ދަސްކުރާ ބައެއްގެ ގޮތުން އެދުމުގެ ފާޅު-
ބަލާ. އާދެ! އެދުމުގެ ޒިކުރަށް.......
ނުހުން އެދުމަކު ކަނޑުތަކުގައި ދިވެހިންގެ
މުދުގައި އެދުވަސްވަރު އަޅުއްވި ނުފުދޭ ބަލައި
ފުރުބަޔާއި އެކީގައި ބޮޑުކަމުގައި ދުވަހުކަތާ،
އިޚްލާޞްތެރިކަމާއި ނުލާހިއްކާއި އަޒުމާއި
ބަލައި އެކީ ސަލާމަތީ ކަމުގައެވެ. ދިވެހިން
ހަމަ އެދުވަހު އަލިރަސްގެފާނު ފަހުމް ޖެހިކަމުގެ

ނުލިބުނެވެ. އެރަދުންނަށް "ވާރަގެ ތިބުމާއި އެވާން"
ދީނުގެ ދުވަސް ވީއެވެ. ބަދުވެރިވުމަށް ހަމަޔަށް ފަހެކަން
ނުދޭ. އަމިއްލަ އެދުމަކާ. ފިޔަކަމުގެ ދިފާއުކަމަށް.
އަލިރަސްގެފާނަށް "ވާރަގެ ތިބުމާއި" ދުވަހު
ފަދައިން އަދުވެރި ގޮތުގެ އެންމެ އަޑުގަދަ ޖަވާބަކަށެވެ.
އާދެ! ދިވެހި މިނިވަންކަމެވެ.
އައްސުލްޠާން ޢަލީ (6 ވަނަ) މި
ރަދުންގެ ޝަހީދުވުމުގެ އެދުމުގެ ދުވަހު ހަމަ-
އަށް ދުވަސްވަރު އަދިވެސް ގައިމުއެވެ. "ރަށުގެ
ބައްޔަކުރަށް އެ "ސިޔާސީ އަޅުގަ ސިފައިނަ
ބަޔަކަށް މަގުބޫލުން" ކަމުގައެވެ. އެހެން
ގިނަ ދިވެހިން ފޮނުއްވި އެ "ސިޔާސީ އަޅުގަ
ސިފައިނަ ކަމުގެ ދިނުމަށް ފޯރުނުން" ކަމުގައެވެ.
ޝަހީދުވެވަޑައިގަތީ ޝަޢުބާން 965 ހ.
(18 މާ 1658 މ.) ގައި ހަފްތާގެ ދުވަހުން
ކަނޑުމަތީ، އިސްލާމްދީނާއި ނަޒާހަތްތެރި
ދިވެހިންގެ ގޮތުގައި އިޚްލާޞްތެރި އަބަދުގެ އަބަދު
ޖިހާދުކުރުނުން އަލިރަސްގެފާނު......
އާދެ! ޝަހީދުބަލިއެވެ. އެއީ ދިވެހިންނަށް
މިސާލެވެ. ދިވެހި މިނިވަންކަމުގައި ހިތްވަރުގެ
ރަމްޒެވެ. (ނިމުނީ)

ހަރުދަނު ޖަލާލުއްދީނު

އަލިރަސްގެ ޤާނޫނު ޝަރީފުދުން

އަބްދުލްމަޖީދު ޙުސައިން މަނިކު

މިތުރުވަރިވާ ބާރުގެ އެއްފުޅަކީ
"ދިވެހި ބާރު" މިނަމުން އޮންނަ
ބާޖެއްދިނުގެ ބާރުގެ ބަދުޖަމާއެވެ.
ހަމައާއި ދަނޑިވަޅު އޮންނައްފުޅަކީ ހުރައްމަދު
އަމިން މިތުރުއްމި "ބަންދުރު" ކުރުވުން
ދިވެހި ރާއްޖޭގެ ބާރުގެ ބަންބަންކުރު"
މިފަދަވެ. މި ދެފުޅުގެއިވެސް ކުރަފާބިރުގެ
އިބުނުމުން އެދުވަސްވަރުން ފެނިގެން
މިހާރު ހަމައަން ކިތަމުންއަންނަ ރިވާތަޅުއް
ފެންނާކަން ނެތެވެ. އެހެން ނަމަވެސް
އިރުވާތަޅުގެ މައްސަލަ މިޖާމާނުގެ ބައިތިމި
ބަތަލު ޖަރާމާއަށް ކުފެނިކޮށް ފަސް
ފެނިއްޖެއެވެ. އެދި އިބުރަހިމް މިގަނޑުގެ
ފެރިޔާގެ ބައްޕައިވެސް ދިވެހި ބާރު
ރިވާތަޅު ވަރަށް ރަނގަޅަށް ކިޔުއްވާ
ބޭކަލެކެވެ. ނަމަކީ ޙުސައިން މަނިކެވެ.
ހަމައެކަނި އެނބޫނިގެ ފުރަތަމަ
އައްސޭރިގެ އަބްދުލްގަނީއަކީ ފެސް
ދިވެހި ބާރު ރިވާތަޅު ވަރަށް ރަނގަޅަށް
ކިޔުއްވާ ދިދާމަރާ ބޭފުޅެކެވެ. ޙުސައިން
މަނިކަކީ އަބްދުލްގަނީއްމުގެ ބޭބޭފުޅެވެ.
ރިވާތަޅު ދެން މިހާރު ނުކިޔޭނެއެވެ.

ފެތުރިގެންގެ ވަރުގަދަ ލަށްކަރުއް
ރާއްޖެއާއި ދިމާކޮށްލަން ތިލަދުންމަތީގެ
ކޮންމެވެސް ކަނޑާކަން ވަޑައިގެން ލުޖޫވަމުން
ފާރުމުން އެބައާދެއެވެ. މިލަޝްކަރުގެ ހަބަރު
ބ. އަތޮޅު އާދަފުށި ބަރަސްން ވަތަބަނޑޭރި
ތަކުރުފާނަން އިވިއްޖެއެވެ. މިހާ އަވަހަށް
ފުރައިގަން މާލެ ދުރުވެއްޖެއެވެ.
ބޮޑުސަނދުވަރުން ދުރުވެ ކިރިތި މަހާރުދުންގެ
ފައިންގެ ދުކުރިއެވެ. ދުނުނިވިއެވެ.
އަތުގަނޭ މިއައި ކަވަރުންގެ ބޮޑުބަށް
މަޝްވަރާއް ރާއްޖޭއާއި ހަނގުރާމަކުރަން
އަންނަކަން އެނގިގެންނެވެ.
އެ ދަ ވަ ސް ވަ ރު މާލޭގަ އި
ބޮޑުފާރުމައިވައްޔެ ނެތެވެ. އެކަމަކު
ބޮޑުކަޅާޖ ހުރެއެވެ. އެންމެ ބޮޑު ބާޑި
ހުނަނި ބޮޑުކަޅާޖ ކަލިރަގެއެވެ. ދޮން
ބޮޑުބޮޑުކަމުގައި ބާޑި ހުރެއެވެ. މިއި
އިރުވައި ވާރޭން ވަރަން ރަނގަޅަށް
ދަނޑިން ބޮނޑިބޮޑުގަނޑާ ފެލިއަވާ
ފުރާވައި ހުންނަ ބޮޑުބިރ ބޮޑުކެވެ.
ދުނޑިގަނޑުގެ ބޮޑުބޮޑުގެ އުނޑުބޮކޮން
ސެލާމަތުވެން ދިވެހި މުޙާއިދުން ނިމާފާނި

މި ބަޑިޔަކާއެވ. އާދަފުސީ ހަސަން
ވަޔަބަސްޓޭރި އަލިރަސްގެފާނަށް ދެންނެވީ
އަޅުގަނޑު މިދަނީ ބޯޓުކާއިޖު ބާޑުއަށެވ.
އަޅުގަނޑު މަރުވީ ވާހަކަ ހަމަ ޔަގީނުން
އައިސް ދަންނަވިއްޔާ ދުރުނީ
އަމާންދެއްވައިގެން ނުވާނެއެވ.

ޕޯޗުގީޒުންގެ ކަޕްތަނުފުޅު
ރުޅިއައިސް ދުއިދުއަށެވ. އެދުރަނުން
މާލެއަށް ބަޔަކަށް ފަނައިވިއެވ. މާލޭން
ދިފާއީ ބަޔަކަށް ޖަހަމުން ގެންދިއެވ.
ހުސްގާމަ ދިގުވަމުން އެބަދުއެވ. މާލެއަން
ރާއްޖޭގެރިން ކަބަލާކަމި އައުން މުތިން
ހުއްޓައްޖެއެވ. މިހުންނަން ދަމިވާން
ފަނައިވިއެވ.

އެބަދުވަސް ދިވެހި ރާއްޖޭގެ
މިނިވަންކަމާއި ސިޔާދަތު ގެއްލުނީ
ދިވެހިންގެ ތާރީހުގައި ނިކަންނަ
ބަވާތީރިންގެ ސަބަބުންނެވ. ދުރުތަރީ
ދުވަސްތަކައި އަށްކަރިންގެ ބަޔަކު މިބަގުން
އެބަ ވާހަކަދައްކައެވ. މިހާރު މި ހަސްގާމަ
ދިގުވެ އަލްމަޔާ ދަމިވެ ބަސްޑަން ހުއްޓިވާން
މިއައްބަ އަށް ހާރުވަނިއެވ. މިބަހަން
ކައިރިކުރަނީ ފުށްކަލި އަންހުހަކު
ބުނުއްވިއެވ. މިކަންބައް ނިމޭނުގެބަ އަހަރުން
ބުނާހަމަވެ. ކަރަމުން ހަބަރުމިހުން
އުކެއިގެން އަލިރަސްގެފާނަން
ދަންނަވާނެއެވ. އާދަފުސީ ހަސަން
ވަޔަބަސްޓޭރި ދުސްވަރުންގެ އުންޑައަކުން
ނިޔާވެއްޖެއެވ. އަރުން އަމާން ދެއްވާނެއެވ.
މިކަން މިމަގަން ކަނޑުއްވިއެވ. ރަސްގެފާނުގެ

އަޅުގަނޑުފުލަން އަމާންދިނުވިއެވ. ހަމަ
އަމާންދިނުމާއެކު ފޯކޮޓެގޮންގެ ބަޝްކަރު
މާލޭ ހުވަނދުކަމަށް ދައިބައިގެންފިއެވ. އެއީ
ހަލަރައްގެ ވަގުތެއްގައެވ. ރާވަނިއެވ.
އާރުވާސް ހަނގުރާމަ މިހާރު
ގޮސްކަޑައަށް ދުނުއެވ. ފޯކޮޓޭގެ ބުންގެ
ދޮންފަރަންޖީންނާއި ގޯވާގެ ކަޅުފަރަންޖީން
އަކާޑުވާ ބަޝްކަރު ފައިސާވަންދުން
އަމިރާމިގައި މަޑުކުރިއެވ. ކައްކާ ކައި
މަޖާކަރުމުގައެވ.

ހަސަންވަމަބަސްޓޭރި ހުންނެވި ގަދަފު
ސަލާމަތުންނެވ. ވަރަން ހަވީރު
ވަގުތެއްގައި ރަދުންގެ ފައިންފުނު
ދުކުރިއެވ. ދުންނެވިއެވ. އަޅުގަނޑު މިހުރީ
ރަސްގެފާނު އަރިހުގައި ކާފަރުންނާއި
ހަނގުރާމަކުރަން ނަރަސްރު ނުވަމަ
ބަލިދުވިޔެވެ ދުރުފަދުފަރުން
އަލިރަސްގެފާނު އެހެން ރާރައިތާ
އެއްފަދައިން ދަނުވަމާދު ކަރައްވައިގެން އަދި
ފުރިސަތަމާދުވެސް ކަރައްވައިގެން
ވަޔައިގަތީ ކުޑަކިބައަށެވ. ކަނބަލާއި ބަޔާ
ހަނިކުޑާގެފާނު ހުންނަވީ ގަނޑުވަރު
ބައްޕާރުކަރައްވައިގެންނެވ. ވިދާޅުވިއެވ.
މިއަ ކޮންފަދަ ދުވަހެއްބައެވ.
އަލިރަސްގެފާނު ވަރަން ހަމަޖެހިލާފައި
ވިދާޅުވިއެވ. މިއިރުއަރަނީ ވަރަން ރަނގަޅު
ދުވަހަކެވ. އެއްގަބީ ނަސޭރުދިނުމެވ.
އެދިވެސް އެހާ ރަނގަޅު ކަލޭކޮވެ.
އަންއްގަބީ ސަލާމަތުވުމެވ. އަދި އެއީ
މާރަނގަޅު ކަލާކޮވެ. ދަރިފުޅާ ސިޔާބީއެވ.

ބައްލަވާ މިހިރުންނަހި ރާއްޖެއަށް ޖެހިލާއި ދިރާގު
ކުރާނެވެ. މިގައިއާއި ދުގެދޮވެ. ނަށްބުރު
ނުވަތަ ޝަކުވާދެވެ. މިހިނގާނެގެ
ގޮތަކުވެސް ވަރަށްރަނގަޅު ގޮތުކަވެ. ދުރު
ގަޅުވަތަކުން ހިއްފަހި ޗައްވަހިފުއްވެ.
ސިއްޔާ އުރަވަޔެވާ ޗައްވާވަހި ބަޔައްޖޭވާ
ޗައްވަހިފިއްވެ. އަނިބުކަނިބަޗުނުނާއި
ސަފާނުކަނު ޗައްވަހިފިއްވެ. އާރު
އިރުއަރަހިއްވެ. ގަނޑުވަރުން ބޭރަށް
ނިކުމެވަޑައިގެންނެވިއިރު ގެވަކުވާ
ވަސްގަނޑުގައި ވަރަށްގިނަބަޔަކު މިބޭއްވެ.
މި ގެ ބޭ ރާ ގަ އި އާ ދަ ކު ނި
ހަސަންވަމީބަނޑުރާވެސް ހުއްނުވިއްވެ.
މިދު ކިޔުގެވެސް ހިގެނުއްވެ. މިނައުކި
ބޭވަޖެރުގެ ގަވާމުގައި ހުންނުވި ބޭފުޅުކުވެ.
އަޗިރަސްގެފުން އަސްކަރިނުނާއިގެން
ވަޅައިގަމި ކާފަރުން މިބިމަނުނުވެ. މާޗާގެ
ހުގަނޑު ކަޅަނުވެ. މިހާމަނުން ވަޅައިގެން
ބައްޗަވާ ޗާއްވިއިރު އަސްކަރިނުގެ
އެނގުނުހުން ފިޗާ ރައްކާވައްޖެއްވެ. އެއީ
ޅަކައިމު ދަރިމަގެ ބަހަން ދުގުހިދިން
އަސްކަރިނުނުވެ. މިހުނުކަމުން އެމިހުންނަން
ވާނިވެސް އެހުނުނުވެ. ދެން އަރިހުގައިމިބި
ހުސްން ވަމަބަނޑުރާއި މިދު ކިޗުގެއްވެ.
އަމިންދިދިވެސް ޗިއްވާވާދަރިން ވިޗިނިގިޗި
ރާވެރިކާއި ރާބަހައްޖެއް ހިފައިގެން މާޗާހައްވެ.
އަޗިރަސްގެފުން ހުނުނުވި ކަރުފުގު ހިއްކައި
ފުނަން ބޭނުނުފުގުވުފައްވެ. ރާފުދު
ހިއްބަވަން ފުނިމަނާ ބުކޮގިޖުނުގެ މިހަކަ
ޖެހިބަޅިއަކުން ސަކުރިދުވެއްޖެއްވެ. އަދި

ދުމަވާމިރު ރިވާތަމުން އަނގަނގެމެގައި
އަންނަނީ ދުނިއަވަރު ވައަމުމިރިތަކު
ސާވަނގައަކު ޗައިދަށި ދުކާނުޗި
ހިޗަގަނޑުކަން އިސްމަރިދުގެގައި ޖޭހިގެން
ސަކުރިދުވިކަނުވެ. ހުރިހާ ޗިޔުދުގައި
އެންނަގެޗުން ސަކުރިދުވި މާރިހަކަ 965
ސަކުއްބާނުމަހުގެ އޭއްވަނަ ދުވަހުވެ.
މިދުވަސް ސަކުރިދުނުގެ ދުވަހައްގެ ގެމުގައި
ފާހަގަކުރަން ފޭއްޖެވި އަޗުއްސްމާދު
ގައުމުން އަބްދުލްޗަގެއްދުމުގެ ރިޔާސަތުގެ
ދައުރުގެ ވަރަން ކުރިކުގެގައިވެ. މިފަހަރު
މިދިމާވި ނަރަށްރުގެ ދުވަހާއި ސަކުރިދުނުގެ
ދުވަހާއި ވަރަން ގާމުގާމުގައިވެ.
ސަކުރިދުނުގެ ދުވަހަކީ ސަކުއްބާނުމަހުގެ
އޭއްވަނަ ދުވަހެވެ. ނަރަށްރުގެ ދުވަހަން މިދި
ސަކުއްބާނުމަހުގެ ހަމައްވި ހުކުރު ދުވަހެވެ.
އެއީ ނުވުމްބަރު މަހުގެ މިންވަނަ ދުވަހެވެ.
ނަރަށްރުގެ ދުވަހަކީ މިޗާރިން
ގާހަގަކުރާ ދުވަހެވެ. މި ދުވަހަކީ 1988
ވަނަ އަހަރުގެ ނުވެމްބަރ މިންވަނަ
ދުވަހެވެ. ނަރަށްރުގެ ދުވަހުގެ އެންމެ
އިސްވެރިޔާ ޖެހެމްޗުރި ވެރިއެކެވެ.
ސަކުރިދުނުގެ ދުވަހުގެ އެންމެ އިސްވެރިޔާ
ވިޔާސީ ރަސްކަމާކުރެވެ.
މިދު ބަކުރާއި އާހާގެ ދަރި
މުއްމިނަނާއި އިސްޗާމުނުވެ.
އެއްނަމަގެސް ފައްކާ މުނާވިގެނުވެ.
މިދުބަކުރު ނުވަތަ މިދުރިޗާގެ
އިޗިރަސްގެފުން ސަކުރިދުގާއްކާ ރަނގަބަރު
ހިބޭއްޗަވަމުން ދުވުނުކަމަނުވަނި "އަނިދިރި

ހާޒާއާއި އަލިހާޒާއާއި އެއްވެސް
ބަފާބެއްނަރުބާ، ކުދިންނާ ކާށްފަސްސޮރަށްތަކަށް
ދިލާލާ" ނޫއެވެ. މިނާގެ ތަރިކަލި
ބެއްފާނަނާއެވެ. މިދޫބަކުރު ނިންމާފައިވަނީ
ކަނ ބާ އާއި ސާ ރަ ނި ޔަ ގެ ފާ ނާ
ކައިވެނިކުރާނެވެ. ބެއްފާނަނާ ސީއްދިމާވާ
ރަނިޔާގެފާނާއި ކައިވެނިކުރާނެވެ.
ވިދާޅުރަނގެސް ބޭފުޅުބިޔާނެވެ.
އަ ނ ދި އަ ނ ދި ރި ން ނަ ން ވެ ސް
ބޭފުޅުބިޔާނެވެ. އިނގިރޭސިބަޔަށް

ވަރަށްމާތް ބޮޑިކަން ވަދެހުންނެވި
އި ލް މު ވެ ރި ޔަ ކު ވި ދާ ޅު ވަ ނީ
އަނދިރިއަނދިރިންގެ އަބްދުލު ނަވަރި
އެންދިރިޔާސްކަވަނެވެ. އެންދިރިޔާސްއަރި
ނަބްލުރާދިންގެ އިސްބާތުވެންޖެހޭ ހިމާޔާ
ކަމާރި ބާކަލުކުރެވެ. މިދެންނެވި
އިސްލާމިން ހަރާމުކޮށްފައިވާ އެޗް
ކުޅަދުވަސްކޮށްދޭއެވެ. ބޮޑުއެދިރުން
ބޮރިހެއް ބުނާކޮށްގައި ބޭޅުވަޔިރު
ޝަހީދުވިއެވެ. - ނިމުނީ -

އަލީރަސްގެފާނު ޒިޔާރަތް

އިސްމާއީލް ވަޙީދު

އަލީ ރަސްގެފާނު

ޒިޔާރަތަކީ މާލޭގައި ހުރި ޤަދީމީ ބިނާތަކުގެ
ތެރެއިން އެންމެ ޒަމާނީ އަދި އެންމެ ދުވަސްވީ
އެއް ބިނާއެވެ.

އިހުގައި މިޒިޔާރަތް

މާލޭގެ ހުޅުހެންވޭރު ފަރާތުގައިން ގޮނޑުދޮށުން
ފިހާރަ ފަހުން ބޮޑަށް ސަރަހައްދު ވަރަކަށް
މީހަކު ދުރުގައި ހުރި ޒިޔާރަތަކެވެ.
ބޮޑުވެގެންގޮސް އަޒީރާތް ހަދައިފައި އަހުރި
އަލީ ރަސްގެފާނު ޝަހީދުވެވަޑައިގެން
ވަޑައިގެން ވަންދެއެވެ. ޒިޔާރަތަން
ދިރުމަށް ވިލާއަދާ ހިއްކާފައި އެންމެ ދިގު
މަގެއް އޮވެއެވެ.

ޒިޔާރަތުގެ ދިގުމިނަކީ

ގޮތުގަނޑަކަށް 8 ފޫޓެވެ. ފުޅާމިނުގައި 3 ފޫޓު
އަދި އުސްމިނުގައި ވެސް 3 ފޫޓު ހުރެއެވެ.
ވަރަށް ގަދަ ރާނާފައި ހުރި ބިސްތާރުގެ
ރަނގަޅުގެ މަތީގައި ފަށާ ކަރުދާހެއް

ހަރުކަށި ހުރެއެވެ. އެއީ ދަށުން ފަލިން
ހަދައި ބޮއްލާފައި އެންމެ އައްސާފައެވެ.
އެފަރާތުގެ މަތީގައި ގޮތްދަށުން ދެ ފޫޓުން
ދެ ފޫޓުން އަޅާފާނުގައި ކަނި ކަނި ހުދުކަށްގެ
ދިދަ ޖަހައިފައި ހުރެއެވެ. ދިދަތަކާ ބޮޑުމިނުގައި
ގޮތްދަށުން 9 11/2 ހުރެއެވެ. ދިދަ
ހަދާނުފައި ހުންނަނީ ގޮތްދަށުން ދެ ފޫޓު
ދަށުގައި ކަރުދައެވެ. މި ދިދަތައް ހުންނަނީ
ކަރުން ދެންނެވި ކަނޑުދަށުގައި އަކަރުގެންނެވި
ދަރުމުން ދެއްގައި ތަރުފައިޖަހައިފައެވެ.

އޮޅުމާރުގައި ކަނޑު

އިދު ރަދަވެކަން ކަރުދަށުގައި ދަވާދުވައި
އަދު ކަރުއެވެ. ހާރު ކަނޑު މައްކާ
ފަތަރަކަރުއެވި ދުވަހާއި (ރަމަޟާނު މަހުގެ
20) ދިވެހިން މިކަން
ކަރުދުގެންދިޔައެވެ. އަދި ހަމަ މިދުވަހާއި
ދިމާކަން އެއް ދުވަސްވަރުއެގައި ބޮޑުރަ
މުދިން ބާކުރުން ފުރުއެވައިގެން
އޮޅުމާރުދުގައި ޝަކަރުގެ ބަދަލުވެ

ހިޔާ އުފުންވޭ.

އަލީ ރަސްގެފާނު

ޒިޔާރަތަކީ އިހުގެ މާލޭގައި ބޮޑުދުންޏޭ 25
ޒިޔާރަތުގެ ތެރެއިން އެއް ޒިޔާރަތެވެ.

ހަމައެކަނިވެ އިހުގައި
މާލޭގައި ރަމަޟާންމަހު އަނބަރު ހަވީރު ހިނގާ
ތެރެއިން އެ މަހުގެ 24 ވަނަ ދުވަހަކީ މާފަންނު
ބޮޑުހިޔާ ދުވަހެވެ. އެދުވަހުގެ ރޭ އަދި 25
ވަނަރޭ ހަވީރު ރަސްގެ އިރުބަޔާ ހުރިހާ
ވަޒީރުންނާއި ރަސްގެ ޒިޔާރަތް ޒިޔާރަތް
ދެމުން ޒިޔާރަތްކުރައްވައި ފާތިހާ ކިޔުއްވުމެވެ.

ހިޖުރައިން 1322
(1904މ.) ވަނަ އަހަރު އައްސޭރިފާނު
މުހައްމަދު ޝަމްސުއްދީން 3 ވަނަ ރަސްކަން ކުރެއްވުމުގެ
ތެއްޔާރީގައި ކުރުމުގެ ގަޑީން މުޅި މާލެ
ޒިޔާރަތްތަކުން ކުރިމަތި ޒިޔާރަތް ޒިޔާރަތްތަކުގައި ހުރި
ދެމީތި ދިދަދަނޑިތައް އަލުން ހައްދަވައިފިއެވެ. އަދިހެން
މިޒިޔާރަތްތަކުގައި ވަގު ހަރު ދިދަދަނޑި އަދި
ޖަހަނގަޅި ދިދަތައް ހަރުކުރުއްވައިފިއެވެ.

ބޮޑުތަކުރުފާނުގެ
ފަހަރަކު ބޮޑުތަކުރުފާނުގެ އަލީ ރަސްގެފާނު
ފެލިވަޖާނާ ހަނދުމަކުރުމަށް ވިލާގެ

ރާވަރުބައި ދެކެވެން ދޭ ކާރި ބަނޑުދަރުމާއި
ފަތައިފައި ދޭ ކުރުނބާ ހިފައިގެން އައިސް މާލެ
އަތުވޭ. މިހާ އަލީ ރަސްގެފާނަށް
ކުރުނބާފުޅު ކާނގާފައި އަރުވައެވެ.
އެރުދުން ޝަރީފުވަޑައިގަތީ މި ކުރުނބާފުޅު
ހިއްފުވަން ހުންނަވަނިކޮށް ކަމަށް
ބޮޑުތަކުރުފާނުގެ ވަނަކަމުގައި
ބޮޑުތަކުރުފާނުފައިވެއެވެ. އެހެންގޮތުން ގައި
ރާވަރުބޮވަސް ޝަރީދުވައެވެ. އަލީ
ރަސްގެފާނުގެ މަގާނުގައި ދިރިގެން
ވައެފުރާވަން އެހެންނެއް ބަސްވާނޭގެ ތެރޭގައި
ވަނީ ރައްވަރުބަ ކަމަނަބަނޑުއެވެ. ބޮޑުވަގުތުގައި
ރާވަރުބައި ގައިދުރުމާ ފަތުރުން އައި ދޭ ކާރި،
އެއަރުގާނުގައި އެޒިޔާރަތުގައި އެޒިގާނުގައި ތިބި
ބަރަކާ އިންދާ ރައްފުވައިގެ ކަރަން ވައެވެ.
އެގޭ ފަހަރު ތެރެގައި ރަދުރުކުރައްވާ ކަނޑު
ރަސްކަލަކު އަ ޒިޔާރަތުގެ މައްޗަން ބަލައިބޮވި
އަހައްމުއްދަރުކަމުގެ ތެރެގައި އަ ރަށް
މަރުވެއްޖެނމަ ރަހައް އިންދަވައި އަހަރެން
އައްކަރުމަން ގެންދިޔައެވެ. ބޮޑުވަގުތުގައި
މިލާދީން 1950 ގެ އަހަރުތަކާ ހަމައަށް
މިކަންކަރުމަން ގެންދިޔަކަމަށްވެއެވެ.

އަލީ ރަސްގެފާނު
ޒިޔާރަތަ މިހާރު މާލޭ ވަރަން އައްގަމަން

ހުރި ވަސީލަތެވެ. މާލޭގެ ފަޅު ހިއްކުމުގެ
މަޝްރޫޢުއެއްގައި މި ޕްރޮގްރާމް ހަމައެކަން ހިއްކާފި
މިލާދީން 1960 ގެ އަހަރުތަކުގެ ތެރޭގައެވެ.

ތާރީޚީ ފަހާތު ވަރަކަ

ތަރައްގީކުރެއްވުމަށް ދުވަސްތަކުގައި
ސަރުކާރުން ދެއްވާ ހުއްޓަ
އަހަރުތަކުގެ ސަރުކާރުގެ ގޮތުން އެދި
ރަސްމީ ފާނުގެ ޕްރޮގްރާމް މިއަދުވެސް ދެވުން
އައުކުރެއްވި ހެއްދެވުމެވެ. އެޕްރޮގްރާމް
މިއަދު އަލުގަނޑު ފެންނަން ފެނުނު
ހަރުދަނާ ކުރުމަށް ފަހުމަތުކުރެވި މ.
އެހެނަސްމުޅިގެ އަލުގާނުން އެދި ފައިސާ
ނެވ. މެޑިކަލް ހުރިހާ މަސައްކަތް ކުރި
މ. ވައިޓާގެ އަލުގާނުން އެދި ޝަރީފް
(ޝަރީފް ކާފަންޓްރީ) ނެވ. އަދި ޕްރޮގްރާމް
ތެރޭގައި ބަހައްޓާފައިވާ ބޮޑުބަސް ގިނަ
ތަނަށް ގާރެކްޓަރު .މ. އަލިހަނދުފަތުގެ
އަލުގާނުން އަރުވަދު ޝަރާފު (ޝަރީގާޖ
އާރުޓިސް އެސްޓް ފެޝަރަން) ނެވ.
މަސައްކަތް ފެނި 2002 ޖަނަވަރީ 31
ވަނަ ދުވަހުއެވެ. މަސައްކަތް ފެށުން ނިންމާލި
2002 އޭޕްރީލް 7 (1423 ޝައުބާން
1) ވަނަ ދުވަހުއެވެ.

އަދި ތަރައްގީގެ ޕްރޮގްރާމް
ފެށުން އައުކުރެއްވި މިޒަރު ހުރިގޮތް ހެދުމުގެ

މަސައްކަތުން 214،700 ޔާޑު ސަރުކާރުން
ހިއްކާފައިވެއެވެ.

އާދޭސެވެ! އަދި
ތަރައްގީކުރުމަށް ދުވަހުންގެ ޝަރީދުންގެ އިސް
ސަފުގައިވާ އެފުދަ ދުވަސް މިސާލުއެއްގެ ގޮއްމި
ބޮޑުތަކެވެ. އެރަދުންނަށް ދުވަހި ތަސްދަރުކަތުގެ
ވެރިއެން ހިލާލި ދަރުކަތްގައި ހިމެނޭފަދައިގެންނަވާ
ބޮޑުތަކެވެ. މިރަދުންނަށް ދުވަހި ވަހުމެގައި
ރަދަލުކުރެއްވި ތަސްރަހުންގެ ވެރިއެން 55
ވަނަ ރަދުންކަމުގައިވި އައްސުލްޠާން އަމީރު (6)
އައުދަ ސިއްކާ، ކަލްވިރު ބަވަނަ މަހާރަދުންނެވެ.
ބައްފުފުޅާ އަލްވަޒީރު އަބްދުއްރަޙްމާނުވެ.
މަންމަފުޅާ ފާރިދާ ސިއްތީ ކަނބައިދި
ކިލެގެއެވެ. އަނބިކަނބަލުންނާ ވާރުހުގައި
މަޝްހޫރު ކަނބާ އައިޝާއެވެ. ދަރިކަނބަލުންނާ
އަލްއާޖީ މުޙައްމަދު ވަކަރުފާނުގެ އައްސުލްޠާން
އިއްޒުއްދީން އަނބިކަނބަލުން ކަމުގައިވި
ސިއްތީމާވާ ރަނިކިލެގެއެވެ.
އަދި ތަރައްގީފާނު ދިނާއި
ގައުމުންޓަކަށް ފުލްމިޤްދާރާ ހޯދައިވާމަސްއޫލިއްޔަތު
ޝަރީދުވެވަސްގައި 965 ވަނަ އަހަރުގެ
ޝަޢުބާން މަހުގެ ފުރަތަމަ ދުވަހުއެވެ.

ވެރިކަމާ ހިމަނާލަސް
އަލްއުސްތާޛް އަލްމުޚްބިރު އިބްރާހީމް ޝިހާބް
އަރުދުންގެ ޕްރޮގްރާމް ނިސްބަތްވާ ކަރުނައްވާ
ހައްދަވާފައިވާ ވަގުތެވެ.

އަމީރަސްގެފާނު ޖިޓާރަށް ދެކެފައި

ހިތުން ޝުކުރާއި ތައުރީފާ އަދާ ނުވެވޭ ވަރަށް ނުރުހުނު،
މިތަން ފެންނުމުން އަލުން ގެއުލީ އަސަރު ނުކުރާ ވަރަށް ނުރުހުނު.
ވިލާތެރިވާ ގަނޑުފަތު ކުށެއް ދުވަހަކު ފަނާ ފަރުން ބޭރުވުން،
ވިލާތުގެ ފުރިހަމަކަމުންނަށް ހިތައް ކަތިވާވަރައް ނުރުހުން
އެކަނިވެރިކަން ޖެއްސަވާކަން އެދެއްކާ ރަތްޖަހާކަން ފެނިފާ
އެކަނިވެރިކަން އެހާރު ފިލުނު ހިތުން ފިލުވާ ވަރައްނުރުހުން
މިގައުމާއެކު މިދިނުމާއެކު ޝަހީދުވި މާތް އަލިރަބުދުނަން،
މިއައުމަށް އެކުއަރިގައިވަސް ވެދުންނުކުރާ ވަރައް ނުރުހުން
ހަމަ ގަނޑުރުން ހިތް ތަޖުގި ކުރަމުން ޝުކުރުކުރުމާކަން،
ސިރި އެރަދުނުގެ އަރިހަށްގެސް ނުލާ ހުރެވޭ ވަރައް ނުރުހުން
-އަލްއުސްތާޛު އަލްމަރްޙޫމް އިބްރާހީމް ޝިހާބު-

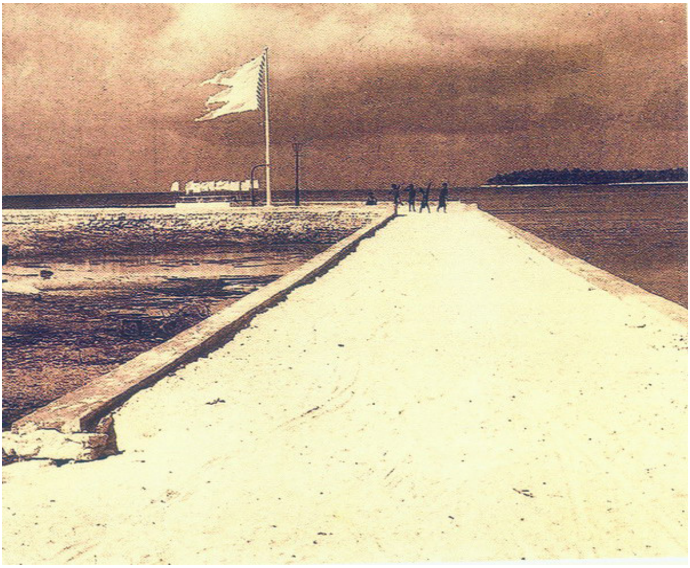

ޝާޢިރުންގެ ހިތް

- މުޙައްމަދު ޖަމީލް -

ޝާޢިރުންގެ ހިތް، ކުޑަކޮށް ހާމަކޮށް.
ބަސްތިރީން އުޅޭވަރު އަރުން އައުކޮށް.
ބަސްތިރީން މިޒާއްމަކޮޅު ކައިރިޖެހުނުން، ބަސްތިރީން އެކީގައި މުޅިން ހާދަވެސް.

އަރުންއައި މިހިރަގެ ވަޔާދުގެ ތެރެން ، މަޑުންމަގަކަށް ޖެހުނު ޑިސްކޯން އަރުން،
ކަރުން ދިޔަ ފުރަތަ ދެއްކޮޅު އާހަތުން، އަރުން ދިޔަ ހިނާގަނޑަށް ބަލާ ކުޑާކޮށް.
އިތުރު ހުރަވަފި ދިޔަ އަގުހުރި ތަރިންގެ، މިތަކުން ވަށް ދެއްކޮޅު ތަރުވެރިން،
ފިކުރު ކުރަމުންދާ ސިތާ ގޮތަކަށް ކަލިން، އިތުރު ދިޔައީ ދެކޮޅަށް ސަލާމަތު ކުރަން.
ސަޅި ކުރިން ގެމިއްޔާ ދުވަހެއް އެއަށް ، ގަދަ ކުރަކުރި ޝާޢިރުންގެ ސަލާމަތް އިޙްސާސު
އަސަރު ފިކުރަތަކާ އަދު އަރުވާ، ހަމަޖެހުނު ސަލާމަތް ކުރަނަތް ހާމަވާން.
އަރުވާ ތަރިންގެ އެއައި މަޑުވެގެން ، ވަޅު ހަމަކުރި ފިހާރާވަތަކުން ،
ވަޅު ހަމަކުރުމަށް ފަށަފަށް ފިހާރަ މަޑުވަކުން ، ވެއްޓުން ފެންނަ މަގު ބަލާ ތަރިކުރީ.
ވިޔާ ދިޔައި އަދިހުރި ތަރިކަށް ޝާޢިރު ، ވިއްޔުން މަރުވެ ޖާނު ތިރިކޮށް އިންޖީ،
ޖީޔަހަ ސަލާމަތު ދުވަހަށް މިއިރު ، މިއީ ދިޔައި ވަރަކުރަމުން ވަރަކަށް ހާމަވާން.
ހަވާދު ދުވަސް ހަމަކަށް ތަރުކުރަނީ ، ދިޔަ ކަމުގައި މިހެން ފެނުމަށް ވަނީ
ދިޔަހަރު ޝާޢިރުންގެ އަދުރުގަ އެކަން ، ކަވާހައި ސަލާމަތް ފިހާ ހާމަކުރީން.
ސަމުން ސަރަން ސިޔާސީ ދަރުބާރުތައް ހާމަވާން، ވަމުން ދަރުބާރު ފެނި ގޮތަކަށް ޖެހިލާން،
ދުވަސް ދާރީ ސިލުން ފެނެވުން ދުނިޔާއެއް، ސަމުން ދުނިޔޭގެ ހަޔާތް އަދިވަސް ގާނޫ.
އެއީ ސަރަހައްދު ފަސްދުވަސް ނަގާ، އެއީ ދުރުން ސަމުގާއެކު ސަރިހަދާ،
އެއީ ސަރަހައްދު ސަރުކާރުގައި ވިދާ، އެއީ ޝާޢިރުންގެ ވެރި ކަސް ގާނޫ.
ކުރައްވައި ވިޔާ ޙިޔާލީ ސުރުގެ ނަރަން ، ފުރުއްވައި ވިޔާ ހަސްރަތު ވަޑައިގަތުމަށް އެވަނި
އުނދަގޫ ވިޔާ ދިރިހުރި މަލަކުން ވަރަށް ، ކުރައްވާށެވެ މިލަނަކަނަ ހާމަވާން.
ވަޔަކީ ޖަހައި ގަދަހަ ކޮއްވައި ވަޔާ، އަނގައިގަނޑު ބުނުއްވުން އެހެއްވައި ވިޔާ،
ވަރަކުގެ ނިވޭ އަދުއަދު ވާރަދަލި ވަޔާ ، ބަލައިގެން އެއަރިފުން ވަޔާތަ ހިނދަގެން.
ދިޔައީ އެންމެހައި މަސްހުދުން އަރުރިތީ، ސިދިޔާރާ އެދެއްކުމަވަގެން ނުވެވޭތީ،
ދިޔައީ ވަންތަކަން އުސްކުރާތަރީ، ދިޔައީ ދިދަރައްލި ގަނޑުދުވަން ކުރާން.
ކުޑަކޮށް ކުޑަކުރި ވަޔާއަކީ ހިޔާލު، ކުޑާކުރަނަރުން ހާދަވަޔަށް ހިތްހަޔާލު،
ކުޑަކުރަކަރަވާ ހިދިވާ ދުރާލު ، ކުޑާރާކުރާ އަރުން ދުން ހާދަވާން.
ވެސްތާރު ގައުމަށްޖެހުނު ޝާޢިރު، ވެސްތާރު ބުއްބުޅިވަޅު ތަކައި ޝާޢިރު،
ވެސްތާރު ޖިހާދުގެ އަސްރާރު ޝާޢިރު، ވެސްތާރު ސަމާލުކަން ވެދާނީ ހާމަވާން.
ދިޔައީ ދައުލަތަށް ސަލާމަތުވެރި އިޙްސާސް، ދިޔައީ އެންމެހައިން ވާރީ އަދަށްހާވާ،
ދިޔައީ ކާބަފައިން ހިތްކުރަހަވާ، ދިޔައީ ފާއްދު އަބަދަށް ކުޑާކޮށް ހާމަވާން.